

KUDÜS

Resim: Kudüs ve Mescidi Aksa (<https://uzmanturizm.com.tr>, Erişim:04.01.2023).

Kudüs, Lut gölünün batısında ve Yahide platosunun üzerine kurulmuş, Akdeniz kıyılarına kuş uçuşu 52 km uzaklıktadır. İbranice Yerûşalem, Latince’de Jerusalem, Arapça’da Kudüs olarak isimlendirilir. Genel olarak barış şehri, doğruluk şehri, Tanrı ordularının şehri, bereket şehri, kutsal şehir gibi daha birçok anlamlar taşıyan isimlerle

nitelendirilir. Üç ilahi dinde de kutsal sayılan önemli bir şehirdir (Harman, 2002, 323).

Peygamberler şehri Kudüs, Müslümanların ilk kibleşi ve Peygamberimiz Muhammed’in (s.a.v) İsra Gecesi Mescid-i Aksa’da namaz kılması nedeniyle Müslümanlar için kutsal bir mekan olmuştur. Hadis literatüründe Peygamberimiz (s.a.v) “Yeryüzünde ilk inşa edilen mescitin Mescid-i Haram, sonra Mescid-i Aksa’nın inşa edildiği ve her ikisi arasında 40 yıl olduğu” Ebû Zer el-Ğifârî (ra) tarafından nakledilir (Altun, 2017,158).

Hz. Peygamberin başka bir hadisinde “Yolculuk ancak şu üç mescitten birine olur. Benim şu mescidime, Mescidi Haram’a ve Mescidi Aksa’ya”. Ayet ve birçok hadiste bahsi geçen Kudüs ve Kudüs’ün barındırdığı Mescidi Aksa, Asr-ı saadette (Peygamber döneminde), sahabe döneminde ve diğer müslüman devletler döneminde önemini korumuştur. Kudüs, 638 yılında Hz. Ömer döneminde Müslümanların egemenliğine girmiştir. Yaklaşık 1400 sene Müslümanların elinde sulh ile idare edilmiştir. 1917’de Osmanlılardan İngilizlerin eline geçmiştir. 1967’de altı gün savaşları ile İngilizlerin elinden Yahudiler almıştır (Adam, 2013, 198,202).

Kudüs tarihine yönelik en eski bulgular MÖ 3000’li yıllara dayanır. 3000’li yıllarda Kenanlılar tarafından kurulmuştur. Salem Tanrısı adına şehir inşa edilmiştir. Yahudilerin bölge üzerindeki iddiaları M.Ö. 18. yüzyılda İbrahim (a.s)’ın göçüne dayandırılır. Kudüs’ün mekan olarak belirginleşmesi Peygamber Davut (a.s) dönemidir. Şehre Ahit Sandığı’nı getirmiş burayı başkent yapmıştır. Oğlu Süleyman Peygamber (a.s) aracılığı ile Kudüs’te mabet yapılmıştır. Yahudiler için Kudüs, mabet şehri haline gelmiştir. M.Ö. 586’da Nebkadnezar Kudüs’ü işgal etmiştir. Mabedi yıkmış ve Yahudileri Babil’e sürmüştür. Pers Kralı Koreş’in (Cyrus) izniyle Yahudiler geri dönerler ve mabedi tekrar yaparlar. Kudüs daha sonra Büyük İskender’in egemenliğine girer. İsa (a.s) burada doğar. Burada çarmıha gerilir. Hristiyan inancına göre asılan İsa (a.s)’dır. İslam’a göre göğe yükselmiştir. İsa (a.s)’dan 30 yıl sonra Helenleşmeye

kariş çıkan Yahudiler, Roma Devletin'e karşı isyan çıkarır. Kudüs tekrar yakılıp yıkılır. Geriye mabedin temelleri ve batı duvarı kalır (Batuk, 2017, 132). Batı duvarı Yahudiler için önemlidir. Mabedin tekrar yapılması için batı duvarının önünde dua eder ve ağıt yakarlar. Bu duvar ağlama duvarı olarak da geçer. 638 yılında şehir Müslümanların eline geçince mabedin temelleri üzerine Mescidi Aksa yapılarak mabed tekrar imar edilir.

Yahudi inancına göre Tevrat'ta sınırları açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen Filistin'deki Kudüs vaad edilmiş topraklar olarak dünyanın diğer yerlerinden kutsaldır. Mabedin bulunduğu Mabet Tepesi de en kutsal olan yerdir. Yom Kipur'da (Kefaret Günü) sadece Baş Haham girebilir. Bu tepe dünyanın yaratılmaya başlandığı ve dirilişin gerçekleşeceği yer olarak düşünülür (Adam, 2013, 198,198).

Hristiyanların Yuhanna ve Matta İncillerinde "Peygamber öldüren ve kendisine gönderileni taşıyan şehir olarak tanımlanan Yerusallim (Kudüs), Pavlus açısından da "İsa'nın (a.s) acı ve ıstırap çektiği Kudüs'ü terk ederek İsa (a.s)' ın gittiği yeri aramak" olarak tanımlanır ve Tanrı Krallığındaki Semavi Kudüs işaret olunur. Ancak M.S. 324'te Hristiyanlığı kabul eden Roma İmparatoru Konstantin ile Hristiyan düşüncesinde yeni dönüşüm başlar. Konstantine'nin annesi Helena şehirde bir araştırma yapar ve İsa (as)'nın haça gerildiği yeri ve haç parçalarını bulunduğunu iddia eder. Bulduğu yere kilise inşa edilir. Hristiyanlar için Kudüs'te bu kilise hacılar için kutsal bir mekan olur. Zamanla kilise ve manastır sayısı artar. Günümüzde Hristiyanlık hem Tanrı Krallığındaki Semavi Kudüs'ü hem de Filistin'deki Kudüs'ü hac yeri olarak kabul etmektedir (Adam, 2013, 198,200; Batuk, 2017, 132).

Kudüs, İslamın doğuşu ile Müslümanların ilk kiblegahı olmuştur. Dolayısıyla İslam'ın doğuşuyla Kudüs Müslümanlar için kutsal bir mekan olmuştur. Peygamberimizin gece yolculuğu (İsra) ve göğe yükselişinin başlangıç noktası (Miraç Mucizesi), Mescidi Aksa'da namaz kılması, ayetlerde Mescidi Aksa ve çevresi mübarek kılınan Mescid olarak geçmesi (İsra 17/1) ve peygamberler şehri olan bu mekan birçok hadisi şerifte öneminin vurgulanması, Müslümanlar için kutsal bir şehir ve mabet haline gelmiştir. Hz. Peygamberin Beytül Makdis'i kısa bir zaman sonra Müslümanların fethedeceğini ve mescidi Aksa'nın önemi ve burada namaz kılmanın ve namaz kılmak niyetiyle yola çıkmanın faziletine dair sözleri sahabenin Kudüs'ü fethetme arzusunu canlı tutmuştur. Hz. Ömer Kudüs'ü 638 yılında fethetmiş ve Rumların yakıp yıktığı ve mabetten geriye temelleri ve batı duvarının kaldığı yerleri temizleterek Mescidi Aksayı tekrar imar etmiştir (Altun, 2017,156, 158, 166, 167).

Barışı ve kutsal sıfatı ile tanımlanan Kudüs tarih boyunca büyük istila ve katliamlara, insanların sürgün edilmesine sahne olmuştur. İslam devletlerinin egemenliğine girdikten sonra bu bölge de acı ve ıstıraplar son bulmuştur. Yaklaşık 1400 yıl boyunca barış ve huzurun yaşandığı kutsal bir bölge olmuştur. Üç semavi dinin dini vecibelerini yerine getirebilmesi için insanî temel hak ve hürriyetleri çerçevesinde yönetilmiştir (Gül, 2001, 53,54). Kudüs, Osmanlılardan sonra İngilizlerin eline geçmiştir ve onlardan da Yahudilerin eline geçince Filistin topraklarında bulunan Kudüs üzerindeki hak iddiaları daha da artmıştır. Bu bölgede İsrail istilas ve katliamları başlamıştır. Gerek Filistin halkı ve diğer Müslümanlar ve gerekse Hristiyanların yaşadığı bu şehirde huzurlu günler son bulmuştur. Müslümanlar için acı ve dramın günbegün arttığı yer haline gelmiştir.

Dursun Furkan UÇAR

KAYNAKLAR:

Harman, Ö.F., 2002, Kudüs. TDV Ansiklopedisi, 26.Cilt, 323-327. Ankara.

Batuk, M. (2017). Çatışan Kutsalların Ortasındaki Şehir: Kudüs, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi,17(2),129-149.

Altun, İ. (2017). Sahabe Gözünde Kudüs ve Mescid-i Aksâ. ILTED, (47):153-169.

Adam,B. (2013). (Ed.Eroğlu, A.H), Dinler Tarihi, Kutsal Mekan Pdf, Ankara.

Gül, M. (2011). Müslümanların Kudüs'ü Fethi, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (11): 47-58.

<https://uzmanturizm.com.tr/blog/128/kudus-ve-mescidi-aksanin-islamdaki-yeri>
[Erişim:04.01.2023].